כותבים מאמר טיעון: מן השלד אל הטקסט

כיתה ו' · שיעור 6 מתוך 7 · רצף: מאמר טיעון: עמדה, נימוקים וטיעון שכנגד · כתיבה · 45 דקות

⬅ לפני

בשיעורים 1–5 צברו התלמידים את כל רכיבי המאמר: עמדה, נימוקים עם ראיות אמינות, מילות קישור ופסקת טיעון שכנגד ומענה.

אחרי ➡

בשיעור הבא נקיים דיון מובנה בכיתה, נשמע את טיעוני הצד השני בקול, ונשפר את המאמר שנכתב היום לפי משוב.

🎯 מטרה

התלמידים יכתבו מאמר טיעון מאורגן בחמש פסקאות: פתיחה, עמדה, נימוקים עם ראיות, טיעון שכנגד ומענה, וסיכום.

1. התלמידים יתכננו את המאמר בשלד של חמש פסקאות, ובכל תיבה בשלד יופיע רעיון מרכזי אחד במילות מפתח.
2. התלמידים יכתבו מאמר של 150–200 מילים (סיום בבית אם צריך) ובו עמדה ברורה בפסקת הפתיחה, שני נימוקים שלכל אחד ראיה מן המקורות, ופסקת טיעון שכנגד ומענה.
3. התלמידים ישתמשו במאמר ב-4 מילות קישור לפחות משלושה יחסים שונים, ויסמנו אותן בבדיקה העצמית.

מיומנות: ארגון טקסט טיעוני · **כלי:** שלד מאמר טיעון (חמש תיבות) · **פרקטיקה:** הוראה מפורשת בעזרת טקסט מופת, כתיבה משותפת של פסקת פתיחה וכתיבה עצמית מודרכת

📌 עיגון

"ארגון רעיונות במבנים מתאימים: תיאור והדגמה, סיבה ותוצאה, טיעון והנמקה, שאלות ותשובות, בעיות ופתרון, השוואה"

תוכנית הלימודים בחינוך לשוני – עברית (יסודי), פרק ד': הישגים נדרשים · הישג נדרש 3: הפקת טקסטים כתובים, תקינים מבחינה לשונית והולמים מבחינה תקשורתית · ציון דרך עד סוף כיתה ו'

🧺 חומרים

- חוברת המקורות
- דפי העבודה משיעורים 2–5 (משולש הטיעון, טבלת המקורות, פסקת המענה)
- מאמר מופת קצר בנושא אחר ("האם להאריך את ההפסקה הגדולה?") שכתבה המורה, מוקרן
- דף עבודה 6 – שלד ודף כתיבה

🔤 מושגים

מאמר טיעון · פסקת פתיחה · משפט עמדה · פסקת סיכום · כותרת

⏱️ מהלך השיעור

פתיחה **5 דק'**	המורה מבקשת מכל תלמיד להניח על השולחן את דפי העבודה משיעורים 2–5, ושואלת: "מה כבר יש לנו בתיק, ומה עוד חסר כדי שיהיה מאמר?" היא רושמת על הלוח רשימה: עמדה ✓, נימוקים וראיות ✓, מילות קישור ✓, טיעון שכנגד ומענה ✓, פתיחה ?, סיכום ?. המטרה: "היום נחבר את כל החלקים למאמר טיעון שלם." **תשובות צפויות:** "יש לנו את המשולש עם הנימוק והראיה, ואת הפסקה של 'יש הטוענים'." "חסר איך מתחילים ואיך מסיימים." "צריך גם כותרת."
הדגמה – אני **8 דק'**	המורה מקרינה מאמר מופת קצר בנושא אחר ("האם להאריך את ההפסקה הגדולה?"), כדי שלא יעתיקו ממנו תוכן. היא מסמנת בצבעים את חמש הפסקאות וכותבת לצד כל אחת את תפקידה: פתיחה – מציגה את הסוגיה ולמה היא חשובה; עמדה ונימוק ראשון; נימוק שני; טיעון שכנגד ומענה; סיכום – העמדה במילים אחרות וקריאה לפעולה. אחר כך היא מראה איך כל פסקה במופת נבנתה מתיבה בשלד. *""בפסקת הפתיחה אני לא מתחילה מהדעה שלי, אלא מהבעיה: 'בהפסקה הגדולה יש רק עשרים דקות, ובמחצית מהן עומדים בתור לברזייה.' משפט העמדה בא בסוף הפתיחה: 'לדעתי יש להאריך אותה בעשר דקות.' כך הקורא מבין קודם על מה המחלוקת. ובסיכום אני לא מעתיקה את משפט העמדה – אני אומרת אותו במילים חדשות ומציעה מה לעשות.""* **תשובות צפויות:** כשהמורה שואלת "איפה משפט העמדה?" התלמידים מצביעים: "בסוף הפסקה הראשונה – 'לדעתי יש להאריך...'." "בפסקה הרביעית יש 'יש הטוענים' – זה הטיעון שכנגד." טעות צפויה: "הסיכום הוא פשוט עוד נימוק." המורה: "בסיכום לא מוסיפים נימוק חדש; אוספים את מה שנאמר ומציעים צעד."
תרגול משותף – אנחנו **7 דק'**	הכיתה כותבת יחד פסקת פתיחה למאמר על המגרש, בלי עמדה מסוימת עדיין: המורה שואלת "מה הסוגיה?", "למה היא חשובה לכולנו?" ו"איזו עובדה ממקור א מתאימה לפתיחה?" ומקלידה את התשובות על הלוח. בסוף היא כותבת שתי גרסאות של משפט העמדה – בעד ונגד – וכל תלמיד מעתיק לשלד את הגרסה שלו. **תשובות צפויות:** "מועצת התלמידים מציעה להפוך חצי מהמגרש לגינה מוצלת, ו-180 תלמידים כבר חתמו על המכתב." "זה חשוב כי כולנו נמצאים בחצר בכל הפסקה." משפט עמדה בעד: "לדעתי כדאי לקבל את ההצעה ולהפוך חצי מהמגרש לגינה." נגד: "לדעתי עדיף להשאיר את המגרש שלם ולהוסיף לו צל."
תרגול מודרך – אתם בזוגות **8 דק'**	כל תלמיד ממלא את השלד בדף העבודה (חמש תיבות, מילות מפתח בלבד), ואחר כך מציג אותו לבן הזוג בדקה אחת. בן הזוג בודק בשתי שאלות: "האם לכל נימוק יש ראיה?" ו"האם הטיעון שכנגד הוא החזק ביותר?" ומסמן ✓ או ? ליד כל תיבה. המורה עוברת בין הזוגות ומאשרת שלד לפני שתלמיד מתחיל לכתוב. **תשובות צפויות:** "התיבה של נימוק 2 – 'גינה מרגיעה' – אין לך ראיה. אולי תשתמשי בנתון של הצל?" "הטיעון שכנגד שלך חלש – 'גינה עולה כסף'. החזק יותר הוא שהקטנים יישארו בלי מקום." טעות צפויה: שלד שבו נימוק 1 ונימוק 2 הם אותו רעיון ("חם" ו"אין צל"). המורה: "זה נימוק אחד. חפשו נימוק מסוג אחר – למשל על מה שהתלמידים רוצים."

עבודה עצמית – דף העבודה **12 דק'**	התלמידים כותבים את המאמר בדף הכתיבה לפי השלד, ומשתמשים בפסקת המענה משיעור 5 כפסקה הרביעית. בסיום הם ממלאים את הבדיקה העצמית ומסמנים בצבע את מילות הקישור. המורה מקיימת "ועידות כתיבה" קצרות של דקה עם תלמידים שהשלד שלהם סומן ב-?, ומפנה תלמידים שסיימו למשימת ההעשרה.
סיכום ובדיקת הבנה **5 דק'**	שלושה תלמידים מקריאים רק את משפט העמדה ואת משפט הסיכום שלהם, והכיתה בודקת: האם הסיכום אומר את העמדה במילים אחרות? המורה אוספת את המאמרים שהושלמו (מי שלא סיים מגיש למחרת) לקריאה לפני השיעור הבא, ומבקשת מכל תלמיד למלא כרטיס יציאה. **תשובות צפויות:** עמדה: "לדעתי כדאי להפוך חצי מהמגרש לגינה." סיכום: "גינה מוצלת תיתן לכולנו מקום נעים בהפסקה, ולכן אני קורא למועצה ולהורים לאשר את ההצעה." הכיתה: "זה אותו רעיון במילים אחרות, ויש קריאה לפעולה."

🤲 תמיכה

- שלד עם פתיחי משפט לכל פסקה ("בבית ספרנו עלתה הצעה...", "הנימוק הראשון שלי הוא...", "יש הטוענים ש...", "לסיכום..."), והיקף של 120–150 מילים.
- התלמיד מעתיק לשלד את המשולש ואת פסקת המענה מן השיעורים הקודמים, וכותב בעצמו רק את הפתיחה והסיכום.

🚀 אתגר

- התלמידים מוסיפים למאמר נימוק שלישי מסוג אחר (למשל סקר שערכו בכיתה) וכותרת שמעוררת סקרנות.
- התלמידים כותבים שתי גרסאות לפסקת הפתיחה (פתיחה בשאלה ופתיחה בעובדה), ובוחרים אחת בנימוק.

✅ כרטיס יציאה והערכה

כרטיס יציאה: כתבו את חמשת חלקי מאמר הטיעון לפי הסדר, ולצד כל חלק – מילת מפתח אחת מן המאמר שלכם. — **הצלחה:** פתיחה (הצגת הסוגיה + משפט עמדה) – נימוק 1 עם ראיה – נימוק 2 עם ראיה – טיעון שכנגד ומענה – סיכום; לכל חלק מילת מפתח מתאימה מן המאמר של התלמיד. מקובל: עמדה כחלק נפרד בתוך הפתיחה.

מה בודקים: נבדק המאמר לפי מחוון של ארבעה רכיבים (2 נקודות לכל רכיב): מבנה של חמש פסקאות בסדר הנכון; עמדה ברורה בפתיחה; שני נימוקים עם ראיות מן המקורות; טיעון שכנגד הוגן ומענה. בנוסף: 4 מילות קישור משלושה יחסים (נבדקות בסימון התלמיד). המורה כותבת על כל מאמר הערה מעודדת אחת והצעת שיפור אחת לקראת שיעור 7.

שיעורי בית: מי שלא סיים – משלים את המאמר בבית ומגיש למחרת. לפני ההגשה קראו אותו בקול למישהו בבית ובקשו ממנו לומר במשפט אחד מה העמדה שלכם; אם לא הצליח – חדדו את משפט העמדה.

המאמר שלי: מגרש או גינה?

כיתה ו' · שיעור 6 ברצף · דף עבודה לתלמיד

שם: ..... תאריך: .....

שלום תלמידי ו'! כל החלקים כבר אצלכם. היום תבנו מהם מאמר טיעון שלם – קודם שלד, אחר כך טקסט.

דוגמה: פסקת פתיחה: מועצת התלמידים מציעה להפוך חצי מהמגרש לגינה, ו-180 תלמידים כבר חתמו. לדעתי כדאי לקבל את ההצעה.

1 מלאו את השלד במילות מפתח בלבד.

חלק במאמר	מה אכתוב (מילות מפתח)	ראיה / מקור
1. פתיחה ומשפט עמדה		
2. נימוק ראשון		
3. נימוק שני		
4. טיעון שכנגד ומענה		
5. סיכום וקריאה לפעולה		—

2 מספרו את חלקי המאמר לפי הסדר הנכון.

- [ ] טיעון שכנגד ומענה
- [ ] סיכום וקריאה לפעולה
- [ ] פתיחה ומשפט עמדה
- [ ] נימוק ראשון עם ראיה
- [ ] נימוק שני עם ראיה

3 כתבו כותרת למאמר.

_____

4 כתבו את המאמר לפי השלד (150-200 מילים). ★★

5 בדקו את המאמר שלכם. ★★★

- ☐ משפט הסמדה נמצא בפסקת הפתיחה.
- ☐ לכל נימוק יש ראיה מן המקורות.
- ☐ הצגתי טיעון שכנגד בהגינות והשבתי עליו.
- ☐ סימנתי בצבע 4 מילות קישור משלושה יחסים לפחות.
- ☐ הסיכום אומר את הסמדה במילים חדשות ומציע צעד.

בדיקה עצמית

- ☐ אני יכול/ה לתכנן מאמר טיעון בשלד של חמש פסקאות.

☐ אני יכול/ה לכתוב שאלה ברורה ושני ניאוקים עם רשויות.

☐ אני יכול/ה לחבר את הפסקאות באילות קישור.